

ks. Andrzej Piwowar

Analiza składniowa
greckiego tekstu Ewangelii
według św. Marka

Część I: Rozdziały 1-5

Analiza składniowa
greckiego tekstu Ewangelii
według św. Marka

Część I: Rozdziały 1-5

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
Wydział Teologii

Biblia Lublinensia

ks. Andrzej Piwowar

Analiza składniowa
greckiego tekstu Ewangelii
według św. Marka

Część I: Rozdziały 1-5

WYDAWNICTWO KUL
Lublin 2021

Recenzenci

ks. prof. dr hab. Janusz Kręcidło MS, UKSW

ks. prof. dr hab. Artur Malina, UŚ

Opracowanie redakcyjne

Edwin Wójcik

Opracowanie komputerowe

Jarosław Bielecki

Projekt okładki i stron tytułowych

Agnieszka Gawryszuk

© Copyright by Wydawnictwo KUL, Lublin 2021

ISBN 978-83-8061-859-6

Wydawnictwo KUL, ul. Konstantynów 1 H, 20-708 Lublin, tel. 81 740 93 40, fax 81 740 93 50,
e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl, <http://wydawnictwo.kul.lublin.pl>

Druk i oprawa

Drukarnia TEKST spółka jawna

Emilia Zonik i wspólnicy

ul. Wspólna 19, 20-344 Lublin, e-mail: drukarniatekst@interia.pl

Wprowadzenie

O znajomości języka obcego, w pełnym tego słowa znaczeniu, można mówić tylko wtedy, gdy osoba ucząca się tego języka opanuje nie tylko znaczenia poszczególnych słów czy jego gramatykę, lecz także gdy pozna składnię oraz jego inne elementy składowe, jak na przykład związki frazeologiczne, synonimy i antonimy, użycie wyrażen idiomatycznych, zastosowanie poszczególnych słów w odpowiednich kontekstach. Z całą pewnością znajomość składni danego języka i umiejętność właściwego jej zastosowania jest koniecznym i bardzo ważnym elementem warunkującym jego pełne poznanie. Znajomość składni jest niezbędna do poprawnego posługiwania się nim i właściwego, tzn. komunikatywnego, formułowania i wypowiedania myśli, które mówiący lub piszący chce przekazać odbiorcy. Znajomość składni i właściwa interpretacja syntaktyczna jest ważna zwłaszcza w wypadku języka greckiego (zarówno starogreckiego, jak i koine). Aby właściwie zrozumieć teksty napisane w tym języku nie wystarczy znajomość jedynie fleksji, czyli umiejętność określenia danej formy czasownikowej, rzeczownikowej lub przymiotnikowej itd. oraz znaczenia poszczególnych słów występujących w danym tekście, lecz ważna, a może nawet znacznie ważniejsza od tej wiedzy, jest znajomość składni tego języka i umiejętność poprawnego i właściwego jej zastosowania. Syntaksa jest poniekąd spoiwem, które scala w jedno i nadaje sens wypowiedzi lub napisanemu tekstowi. Bez dokładnej analizy składniowej zapisany tekst pozostaje tajemnicą, ponieważ ani nie można wnikać w jego przesłanie, ani właściwie zrozumieć go. Niewłaściwa interpretacja składniowa sprawia, że odczytanie znaczenia tekstu jest nieodpowiednie, częściowo wprowadzające w błąd lub całkowicie mylne. Stąd rodzi się konieczność dobrej analizy syntaktycznej w badaniach starożytnych tekstów, zwłaszcza tak ważnych jak księgi biblijne.

Jeśli chodzi o znajomość języka starogreckiego, to należy zauważyć, że w ostatnich latach w Polsce ukazało się wiele podręczników umożliwiających poznanie jego gramatyki¹. Należy także podkreślić, że wydano liczne opracowa-

¹ Zob. M. Auerbach – M. Golias, *Gramatyka grecka*, wyd. 5 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2000); M. Borowska, *Μορφολογία. Książka do nauki języka starogreckiego*, wyd. 2

nia poświęcone grece biblijnej². Niestety nieco gorzej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o publikacje, których przedmiotem jest składnia języka greckiego, choć trzeba przyznać, że istniejące publikacje na ten temat są wystarczające i pozwalają na opanowanie greckiej syntaksy³.

Celem opracowania przekazywanego w ręce czytelnika badacza Nowego Testamentu jest pomoc w interpretacji składniowej tekstu greckiego *Ewangelii według św. Marka*. Mamy nadzieję, że ukaże ona bogactwo tekstu tej księgi, a być może przyczyni się nawet do nowej interpretacji niektórych jej fragmentów oraz pomoże w głębszym wnikięciu w treść i sens dzieła Markowego.

Egzegeci i badacze tekstów nowotestamentalnych mogą spytać o sens opracowania, które oddajemy w ręce czytelnika. Istnieją przecież publikacje poświęcone analizie składniowej zarówno całego tekstu greckiego Nowego Testamentu⁴, jak i bardziej dokładne opracowania poszczególnych jego ksiąg – w tym również wyłącznie samej *Ewangelii według św. Marka*⁵, choć należy przyznać, że nie są to opracowania zbyt szczegółowe i nie stanowią one peł-

(Warszawa: OBTA – Wiedza Powszechna 2002); A. Korus – K. Korus, *Hellenike glotta. Podręcznik do nauki języka greckiego*, wyd. 2 (Warszawa – Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN 2002); M. Mięka – M. Popiołek, *Ἑλληνὲς ἔσμεν πάντες. Podręcznik do nauki języka starogreckiego I-III* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa 2017).

² Zob. K. Bardski, *Ἡ κοινὴ διάλεκτος. Podręcznik do nauki języka greckiego Nowego Testamentu* (Warszawa: Vocatio 1999); W. Jonczyk, *Wprowadzenie do języka greckiego Nowego Testamentu* (Pracownia Biblijna 1; Kraków: Wydawnictwo WAM 2014); S. Kalinkowski, *Ἑλληνιστὶ εἰδέναι. Język grecki. Podręcznik dla studentów teologii* (Lingua Sacra; Warszawa: Verbinum 2012); M. Mięka, *Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; Podręcznik do nauki greki chrześcijańskiej* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa 2013); J. Ostapczuk, *Język grecki Nowego Testamentu I* (Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie 2006); T. Penar, *Graecitas Neotestamentaria. Intensywny kurs podstawowy. Gramatyka. Preparacje* (Pelplin: Bernardinum 1981); A. Piwowar, *Greka Nowego Testamentu. Gramatyka* (Biblioteka „Verbum Vitae” 1; Kielce: Verbum Vitae 2010); J.W.L. Roslon, *Gramatyka języka greckiego oparta na tekstach Starego a zwłaszcza Nowego Testamentu dla studentów biblistyki i nauk pokrewnych* (Warszawa: ATK 1990); G. Szamocki, *Greka Nowego Testamentu. Intensywny kurs podstawowy*, wyd. 2 (Pelplin: Bernardinum 2004).

³ Zob. A. Paciorek, *Elementy składniowe biblijnego języka greckiego* (Studia Biblica 2; Kielce: Verbum 2001); A. Piwowar, *Składnia języka greckiego Nowego Testamentu*, wyd. 2 (Materiały Pomocnicze do Wykładów z Biblistyki 13; Lublin: Wydawnictwo KUL 2017).

⁴ Zob. Ch.L. Irons, *A Syntax Guide for Readers of the Greek New Testament* (Grand Rapids: Kregel Academic 2016); M. Zerwick – M. Grosvenor, *A Grammatical Analysis of the Greek New Testament*, wyd. 5 (Subsidia Biblica 39; Roma: Gregorian & Biblical Press 2010).

⁵ Zob. R.J. Decker, *Mark 1-8. A Handbook on the Greek Text* (Baylor Handbook on Greek New Testament; Waco: Baylor University Press 2014); tenże, *Mark 9-16. A Handbook on the Greek Text* (Baylor Handbook on Greek New Testament; Waco: Baylor University Press 2014); G. Nolli, *Evangelo secondo Marco. Testo greco, Neovulgata Latina, analisi filologica. Traduzione italiana*, wyd. 3 (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1992).

nego opracowania zagadnień syntaktycznych tego tekstu. Niniejszy komentarz składniowy do *Ewangelii według św. Marka* wyróżnia się jednak w stosunku do istniejących już opracowań jedną ważną cechą. Wcześniejsze publikacje odnoszące się do analizy syntaktycznej tekstu greckiego tej Ewangelii podawały tylko jedną interpretację poszczególnych zjawisk składniowych zawartych w tekście oryginalnym – tę, którą autor uważał za najbardziej właściwą lub najlepiej wpisującą się w kontekst danego fragmentu tekstu. W ten sposób jego przesłanie zostało ograniczone do jednej interpretacji, a co za tym idzie, w jakiś sposób zubożone, ponieważ tekst grecki w wielu miejscach pozwala na podanie kilku wersji różniących się z punktu widzenia ich interpretacji syntaktycznej. Przykładem opisanego przypadku może być choćby pierwszy werset, w którym dopełniacz Ἰησοῦ można zinterpretować na sześć różnych sposobów (zob. analizę Mk 1,1 w poniższym rozdz. I). Znacząco różnią się one od siebie, ponieważ w odmienny sposób określają relację łączącą Ewangelię (Dobrą Nowinę) z osobą Jezusa w tym tekście. Specyfiką niniejszego sposobu opracowania analizy składniowej *Ewangelii według św. Marka* będzie więc ukazanie nie tylko tej jednej – najbardziej właściwej w opinii autora – interpretacji danej syntagmy lub poszczególnego słowa, lecz także ukazanie wszystkich możliwości syntaktycznych analizowanego tekstu. Mamy nadzieję, że takie podejście do oryginalnego tekstu Markowego ukaże jego bogactwo i przyczyni się do nowych interpretacji tych fragmentów, które do tej pory powszechnie były tłumaczone tylko w jeden sposób uświęcony przez tradycję.

Analiza składniowa greckiego tekstu Ewangelii według św. Marka, jak podaje sam tytuł, odnosi się jedynie do analizy syntaktycznej oryginalnego tekstu Markowego⁶, dlatego odwołuje się wyraźnie wyłącznie do opracowań dotyczących składni greckiej Nowego Testamentu. Nie są w nim cytowane komentarze egzegetyczne, ponieważ analiza składniowa jest w nich ograniczona albo nie jest w nich w ogóle przedstawiona. Nie oznacza to jednak, że analiza składniowa będzie całkowicie wolna od argumentacji teologicznej. W analizie niektórych tekstów lub problemów składniowych argumentem rozstrzygającym będą przesłanki teologiczne, autor opracowania jest bowiem biblistą i teologiem i nie może pominąć odwołań do warstwy teologicznej analizowanego tekstu, opierając się na kryteriach syntaktycznych.

W niniejszym opracowaniu, w nawiasach przy określeniach poszczególnych zjawisk składniowych, będą podawane odnośne paragrafy ze *Składni*

⁶ Tekstem, który zostanie poddany analizie składniowej, będzie: E. & E. Nestle – B. & K. Aland – J. Karavidopoulos – C.M. Martini – B.M. Metzger (eds.), *Novum Testamentum Graece*, wyd. 28 (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2012) 102-176.

języka greckiego Nowego Testamentu⁷, w których zostały one przedstawione i omówione szerzej. Czytelnik pragnący poznać, na czym polega dane zjawisko syntaktyczne i dowiedzieć się więcej, będzie mógł sięgnąć do tego opracowania składni greki Nowego Testamentu.

Należy podkreślić, że zawarte w przypisach odniesienia do innych opracowań problemów składniowych greckiego tekstu Ewangelii Markowej, jak również gramatyk i składni biblijnego języka greckiego zachowują odpowiedni dla każdego z powyższych opracowań sposób cytowania. W wypadku większości jest to odniesienie do strony, w innych do paragrafu (§), w jeszcze innych do numeru na marginesie, dzielącego tekst na mniejsze jednostki powiązane tematycznie. Być może ta różnorodność sprawi czytelnikowi pewne trudności, ale zachowanie specyfiki cytowania poszczególnych publikacji oddaje ich strukturę i uporządkowanie materiału nadane przez autorów.

Ewangelia według św. Marka jest najkrótszą spośród wszystkich czterech ewangelii. Pomimo tego analiza składniowa całości tekstu oryginalnego tej księgi byłaby zbyt obszernym dziełem, gdyby wydać ją w jednym tomie. Dlatego zdecydowaliśmy się podzielić nasze opracowanie na trzy części, które odpowiadają mniej więcej strukturze tej Ewangelii opartej „na wzajemnych relacjach postaci występujących w dziele Marka”⁸. Część pierwsza będzie poświęcona rozdziałom 1-5, druga – 6-10, a trzecia – 11-16⁹.

Mamy nadzieję, że publikacja przekazywana w ręce czytelnika, zainteresuje nie tylko egzegetów czy teologów, lecz także wszystkich tych, którzy pragną jeszcze lepiej i głębiej poznać treści i przesłanie *Ewangelia według św. Marka*.

⁷ Zob. Piwowar, *Składnia*.

⁸ J. Kudasiewicz, „Ewangelie synoptyczne”, *Wstęp do Nowego Testamentu* (red. R. Rubinkiewicz) (Wstęp do Pisma Świętego II; Poznań: Pallottinum 1996), 127.

⁹ Por. P.J. Achtemeier, „Ewangelia według św. Marka”, *Encyklopedia Biblijna* (red. P.J. Achtemeier) (Prymasowska Seria Biblijna; Warszawa: Vocatio – „Adam” 1999) 283; tenże, „Mark, Gospel of”, *The Anchor Bible Dictionary* IV (ed. D.N. Freedman) (New York – Londn – Toronto; Doubleday 1992) 546; D.J. Harrington, „The Gospel according to Mark”, *The New Jerome Biblical Commentary* (eds. R.E. Brown – J.A. Fitmyer – R.E. Murphy) (London – New York; Geoffrey Chapman 1997) 598; Kudasiewicz, 127; A. Malina, *Ewangelia według świętego Marka. Rozdziały 1,1-8,26* (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament II/1; Częstochowa: Edycja Świętego Pawła 2013) 44-48; G. Perego, „Marco, Vangelo di”, *Temi teologici della Bibbia* (edd. R. Penne – G. Perego – G. Ravasi) (Dizionario San Paolo; Cinisello Balsamo: Edizioni San Paolo 2010) 797-801; R. Pesch, *Das Markusevangelium 1,1 – 8,26*, wyd. 4 (Herers Theologischer Kommentar zum Neuen Testament II/1; Freiburg – Basel – Wien: Herder 1984) 32-40; A. Yarbro Collins, *Mark. A Commentary* (Hermeneia; Augsburg: Fortress Press 1997) 90.

Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 1

Przygotowanie do działalności Jezusa (Mk 1,1-8)

1,1: Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ [υἱοῦ θεοῦ].

ἀρχή – rzeczownik ‘początek’ w mianowniku liczby pojedynczej. Jest to *nominativus absolutus* (§ 25)¹, ponieważ stanowi tytuł księgi². Nie poprzedza go rodzajnik, gdyż znajduje się w tytule księgi³. Nie została tu zachowana zasada użycia rodzajnika z *nomen regens* i *nomen rectum* (§ 114)⁴. W Nowym Testamencie istnieje wiele przykładów niestosowania powyższej zasady. Gianfranco Nolli uważa, że ἀρχή jest podmiotem⁵. Myli się jednak, ponieważ Mk 1,1 nie tworzy zdania nominalnego.

τοῦ εὐαγγελίου – rzeczownik ‘ewangelia/dobra nowina’ w dopełniaczu liczby pojedynczej. Pełni funkcję przydawki dopełniaczowej, która precyzuje znacze-

¹ Zob. Decker, 1; Irons, 81; A.J. Köstenberger – B.L. Merkle – R.L. Plummer, *Going Deeper with New Testament Greek. An Intermediate Study of the Grammar and Syntax of the New Testament* (Nashville: B&H Academic 2016) 42.59; A.T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research* (Nashville: Broadman Press 2010) 781; H. von Siebenthal, *Ancient Greek Grammar for the Study of the New Testament* (Oxford – Bern: Peter Lang 2019) 224; D.B. Wallace, *Greek Grammar Beyond the Basics. An Exegetical Syntax of the New Testament* (Grand Rapids: Zondervan 1996) 50; R.A. Young, *Intermediate New Testament Greek. A Linguistic and Exegetical Approach* (Nashville: Broadman & Holman Publishers 1994) 14.

² Zob. Decker, 1; Zerwick – Grosvenor, 100. G. Nolli uważa, że Mk 1,1 nie stanowi tytułu księgi (zob. Nolli, 1).

³ Zob. Robertson, 783; Köstenberger – Merkle – Plummer, 42; Siebenthal, 189.

⁴ Zob. Robertson, 780.

⁵ Zob. Nolli, 1.

nie rzeczownika ἀρχή⁶. Został poprzedzony rodzajnikiem, choć *nomen regens* nie ma go (§ 114), ponieważ w Nowym Testamencie jest to rzeczownik odnoszący się do konkretnej, jednostkowej i ściśle określonej Dobrej Nowiny (§ 94).

Ἰησοῦ – rzeczownik imienia własnego ‘Jezus’ w dopełniaczu liczby pojedynczej. Odnosi się do τοῦ εὐαγγελίου. Jego funkcję składniową można określić jako *genetivus possessoris* (§ 36; „[Ewangelia] Jezusa” – Jezus jako jej posiadacz, ona należy do Niego), *obiectivus* (§ 45; „[Ewangelia odnosząca się do] Jezusa”, „[Ewangelia, która dotyczy] Jezusa”)⁷, *subiectivus* (§ 44; „[Ewangelia, którą głosił/przyniósł] Jezus”)⁸, *originis* (§ 40; „[Ewangelia, która pochodzi – bierze początek od] Jezusa”)⁹, *epexegeticus* lub *appositionis* (§ 51; „[Ewangelia], którą jest Jezus”, „[Ewangelia tzn.] Jezus”; w tej interpretacji Jezus jest tożsamy z Dobrą Nowiną) oraz *abundantiae* (§ 50; „[treść zawarta w Ewangelii dotyczy] Jezusa” – On jest treścią Dobrej Nowiny)¹⁰. Daniel B. Wallace określa go jako dopełniacz pełny/całkowity (§ 45; obejmuje on zarówno *genetivus obiectivus*, jak i *subiectivus*, bez ich rozróżniania)¹¹. Imię Jezus nie zostało poprzedzone rodzajnikiem, ponieważ może być on opuszczony przed imionami własnymi (§ 119a). Brak rodzajnika nie oznacza, że tekst Mk 1,1 mówi o jakimś nieokreślonym Jezusie (jednym z mężczyzn, którzy nosili to imię)¹². Odnosi się ono do tego jedyne Jezusa, którego wszyscy znali. Imię to zostało więc uznane za odnoszące się do osoby jedynej w swoim rodzaju, czyli jest rzeczownikiem jednostkowym (§ 94).

Χριστοῦ – rzeczownik ‘mesjasz’ w dopełniaczu liczby pojedynczej, który znajduje się w apozycji do Ἰησοῦ (§ 22). Precyzuje więc i wyjaśnia, kim jest Jezus.

⁶ Zob. Decker, 1; Nolli, 1.

⁷ Zob. Decker, 2; Irons, 81; Köstenberger – Merkle – Plummer, 42; Nolli, 1; N. Turner, *A Grammar of New Testament Greek J.H. Moulton*. III. *Syntax* (London – New York: T&T Clark 2003) 211; Zerwick – Grosvenor, 100.

⁸ Zob. Decker, 2; Irons, 81; Nolli, 1. F. Blass i A. Debrunner oraz D.B. Wallace podkreślają, że nie jest rzeczą łatwą jednoznacznie określić czy w syntagmie τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ ten drugi dopełniacz to *genetivus obiectivus* czy *genetivus subiectivus* – zob. F. Blass – A. Debrunner, *Grammatica del greco del Nuovo Testamento*, wyd. 2 (Introduzione allo Studio della Bibbia. Supplementi 2; Brescia: Paideia 1997) § 163²; Wallace, 121.

⁹ Zob. Nolli, 1.

¹⁰ Zob. Köstenberger – Merkle – Plummer, 42; R.A. Young, *Intermediate New Testament Greek. A Linguistic and Exegetical Approach* (Nashville: Broadman & Holman Publishers 1994) 27.

¹¹ Zob. Wallace, 121.

¹² Zob. Turner, 166.

Jest On Chrystusem – Mesjaszem¹³. Rzeczownik ten nie został poprzedzony rodzajnikiem, ponieważ można uznać go za imię własne (§ 119j), a ponadto składniowo łączy się z innym rzeczownikiem w dopełniaczu, który również nie jest poprzedzony rodzajnikiem (§ 119k).

υιοῦ – rzeczownik ‘syn’ w dopełniaczu liczby pojedynczej, który jest w apozycji (§ 22) do Χριστοῦ¹⁴ (Jezus jest Mesjaszem i równocześnie jest Synem Bożym). Rzeczownik ten nie został poprzedzony rodzajnikiem, ponieważ składniowo łączy się z innym rzeczownikiem w dopełniaczu, który również nie jest poprzedzony rodzajnikiem (§ 119k).

θεοῦ – rzeczownik ‘Bóg’ w dopełniaczu, który łączy się z υιοῦ. Może być uznany za *genetivus relationis* (§ 36; „Boga”)¹⁵ lub *genetivus hebraicus* (§ 37; „Boży”). Rzeczownik ten został poprzedzony rodzajnikiem, ponieważ można uznać go za imię własne (§ 119j), a ponadto składniowo łączy się z innym rzeczownikiem w dopełniaczu, który również nie jest poprzedzony rodzajnikiem (§ 119k).

1,2: Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ· ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου·

καθὼς – przysłówek sposobu (§ 574), który wyraża zgodność danego faktu z wcześniejszą zapowiedzią („zgodnie z tym jak”, „jak”)¹⁶.

γέγραπται – *indicativus perfecti passivi* stanowi orzeczenie zdania głównego w Mk 1,2. Konotuje podmiot domyślny w trzeciej osobie liczby pojedynczej, który nie został określony (zob. poniżej). Jest to forma strony biernej bez podanego jednoznacznie czynnika działającego. *Perfectum* tej formy może podkreślać albo dokonanie czynności w przeszłości, której skutki trwają w momencie mówienia o nich (§ 341; „zostało napisane” i to, co zostało napisane

¹³ Zob. Nolli, 1; A. Piwowar, „Apozycja tytułów chrystologicznych i imienia »Jezus«”, *Biblica et Patristica Thorunensia* 8/2 (2015) 111-128; Robertson, 795.

¹⁴ Zob. Decker, 2; Köstenberger – Merkle – Plummer, 43; Nolli, 1.

¹⁵ Zob. Nolli, 1.

¹⁶ „I versi 1-4 possono avere diverse connessioni e quindi diverse traduzioni: a) L’inizio del vangelo di Gesù Cristo fu tale, quale era stato predetto dai profeti; b) L’inizio del vangelo si ebbe quando (come è scritto ecc) comparve Giovanni; c) Separare il verso 1 con un punto fermo; poi unire verso 2 a verso 4; *Inizio del vangelo di Gesù Cristo. Come sta scritto... comparve Giovanni*. Questa ultima sembra la migliore” (Nolli, 1).

Spis treści

Przedmowa (ks. Mirosław S. Wróbel)	5
Wprowadzenie	7
ROZDZIAŁ I	
Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 1	11
Przygotowanie do działalności Jezusa (Mk 1,1-8)	11
Chrzest Jezusa (Mk 1,9-11)	33
Kuszenie Jezusa (Mk 1,12-13)	40
Pierwsze wystąpienie (Mk 1,14-15)	43
Powołanie pierwszych uczniów (Mk 1,16-20)	49
Nauczanie w Kafarnaum (Mk 1,21-28)	58
W domu Piotra (Mk 1,29-31)	76
Liczne uzdrowienia (Mk 1,32-34)	82
W okolicy Kafarnaum (Mk 1,35-39)	88
Uzdrowienie trędowatego (Mk 1,40-45)	96
ROZDZIAŁ II	
Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 2	111
Uzdrowienie paralytyka (Mk 2,1-12)	111
Powołanie Lewiego (Mk 2,13-17)	138
Sprawa postów (Mk 2,18-22)	151
Łuskanie kłosów w szabat (Mk 2,23-28)	167
ROZDZIAŁ III	
Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 3	181
Uzdrowienie w szabat (Mk 3,1-6)	181
Napływ tłumów (Mk 3,7-12)	194
Wybór Dwunastu (Mk 3,13-19)	209
Wzmógłony ruch (Mk 3,20-21)	221

Oszczerstwa uczonych w Piśmie (Mk 3,22-30)	225
Prawdziwi krewni Jezusa (Mk 3,31-35)	244

ROZDZIAŁ IV

Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 4	257
Przypowieść o siewcy (Mk 4,1-9)	257
Cel przypowieści (Mk 4,10-13)	277
Wyjaśnienie przypowieści o siewcy (Mk 4,14-20)	286
Przypowieść o lampie (Mk 4,21-23)	302
Przypowieść o mierze (Mk 4,24-25)	309
Przypowieść o zasiewie (Mk 4,26-29)	314
Przypowieść o ziarnku gorczycy (Mk 4,30-32)	322
Zakończenie nauczania w przypowieściach (Mk 4,33-34)	330
Burza na jeziorze (Mk 5,35-41)	333

ROZDZIAŁ V

Analiza składniowa greckiego tekstu Mk 5	351
Uzdrowienie opętanego (Mk 5,1-20)	351
Kobieta cierpiąca na krwotok (Mk 5,21-34)	392
Córka Jira (Mk 5,35-43)	423

Bibliografia	445
---------------------------	-----

